

Zpráva z evropského setkání ICOLC 2017

Země a místo jednání:	Česká republika, NTK Praha
Termín:	15. – 18. 10. 2017
Účel cesty:	Účast na mezinárodní konferenci ICOLC (International Coalition of Library Consortia)
Pořádající organizace:	CzechELib a NTK ve spolupráci s AKVŠ a NK

Hlavní témata konference:

1. Open Access (projekty, ekonomické aspekty)
2. Služby a open source nástroje pro konsorcia
3. Akviziční modely pro konsorcia
4. Zkušenosti konsorcií střední a východní Evropy

<https://icolc.techlib.cz/>

Průběh konference:

Evropského setkání ICOLC 2017 se zúčastnilo 93 zástupců konsorcií z celého světa, z toho 22 účastníků mimoevropských. Oficiální zahájení proběhlo 15. 10. 2017 v prostorách Klementina.

První den setkání byl věnován problematice Open Access (OA), významu mezinárodní spolupráce v této oblasti, trendům vývoje OA, projektům na podporu této iniciativy v evropských zemích a ekonomickým aspektům. Od zástupců z Německa zazněly informace o projektu DEAL (<http://www.projekt-deal.de>), jehož iniciátorem je „Alliance of Science Organisations in Germany“ reprezentovaná německou konferencí rektorů. Účastní se ho německé univerzity, vědecké instituce a státní knihovny. Cílem projektu je vyjednat celostátní licenční smlouvy pro celé portfolio e-časopisů nejvýznamnějších vydavatelů vědecké literatury a zajistit oprávněným institucím otevřený přístup k publikovaným článkům v modelu PAR (Publish&Read). V čem tento model spočívá? Všechny publikace od autorů oprávněných institucí se stanou OA okamžitě pod licencí CC-BY (PUBLISH část). Instituce v projektu získají zároveň trvalý přístup do celého portfolio e-časopisů od vydavatelství (READ část). Model je založen na stanovení rozumné částky APC podle vzorce, který vychází výhradně z publikačních výstupů německých autorů. Jsou zahrnuty gold i hybridní OA časopisy. Prozatím probíhají jednání se třemi hlavními vydavateli pro oblast STM - Elsevier, Springer Nature, Wiley. S Elsevier začala jednání v polovině roku 2016, vydavatel doposud předkládal nabídky neodpovídající cílům DEAL, a proto nebyla obnovena licenční smlouva - více informací:

<http://www.sciencemag.org/news/2017/10/german-researchers-resign-elsevier-journals-push-nationwide-open-access>. Prozatím konstruktivní jsou v rámci tohoto projektu jednání s Wiley a Springer, začátkem r. 2018 se s těmito vydavateli očekává nová licence založená na modelu Publish&Read.

Rakouské konsorcium (Austrian Academic Library Consortium) se snaží vyjednat nové smlouvy s vydavateli založené na offsetingu. V zemích severní Evropy se přechodem na OA zabývá CERES konsorcium, které připravuje pro oblast humanitních věd seznam časopisů s největší prioritou pro přechod na OA. Inspirují se postupem JISC a SURF, zdůrazňují proaktivní jednání. Podporují OA principy LIBER:

- Licencování a OA jde ruku v ruce (rostoucí výdaje za APC mají snižovat výdaje za předplatné).
- Pokud vydavatel nezohledňuje OA, pak neakceptovat zvyšování cen.
- Transparentnost licenčních smluv.
- Udržitelný přístup k obsahu.
- Uživatelské statistiky by měly zahrnout OA.

V odpolední sekci konference se hovořilo o zkušenostech konsorcií s predátorskými časopisy, velmi důležité je kontrolovat kvalitu OA časopisů a publikačních služeb. Byl představen nástroj QOAM - <https://www.qoam.eu/> pro sdílení informací o kvalitě a ceně OA a hybridních časopisů.

Tradičního grilu vydavatelů se účastnili zástupci společnosti Cabell's International - <http://www.cabells.com>, kteří hovořili o jejich selekční politice a upozornili na aspekty, podle kterých lze odhalit predátorské časopisy – např. dvojí publikování, chybné ISSN, jazykové chyby, již nežijící editoři, bez kontaktů, nefunkční odkazy, pseudo věda.

Druhý den konference byl věnován Open Source nástrojům pro konsorcia a novým akvizičním konsorciálním modelům. Představitelé tureckého konsorcia ANKOS hovořili o významu jejich ERM systému pro management konsorcia a knihoven, o jeho funkcionalitě. Od zástupce z Francie zazněla informace o bezplatném open source software ezPAARSE, který dokáže přijímat (proxy) logovací soubory a ukázat, jak uživatelé přistupují k elektronickým zdrojům na webových stránkách vydavatelů - <http://www.ezpaarse.org/index-en.html>.

V odpolední sekci byly v nabídce čtyři workshopy. Osobně jsem se zúčastnila workshopu zaměřeného na akviziční model e-knih - Evidence Based Acquisition (EBS model). Základem tohoto modelu je přístup do celého (nebo oborového) portfolia e-knih od vybraných vydavatelů a po určité době (většinou po roce) se provede výběr nejvíce využívaných titulů pro trvalý nákup za předem známou částku. Při volbě tohoto akvizičního modelu je třeba si předem ujasnit, zda požadujeme tituly od jednoho konkrétního vydavatele nebo od více vydavatelů, z jakého oboru a jaké roky vydání. Ceny může ovlivňovat také poplatek za přístup na platformu, možnost slevy titulů vs. pevné katalogové ceny. Je také důležité vybrat kritéria, podle kterých proběhne finální výběr titulů a jejich následné zakoupení, dle využívání vs. dle požadavků fakult. Při vyjednávání modelu EBS je třeba se zaměřit i na další požadavky, např. bez DRM, neomezené stahování a tisk, počet současně pracujících uživatelů, statistiky dle COUNTER, dostupnost titulů přes Discovery systémy, apod.

Poslední den konference zazněly zkušenosti konsorcií ze střední a východní Evropy. Bylo prezentováno české národní licenční centrum CzechELib. Následně o své činnosti informovalo maďarské konsorcium, které funguje při Akademii věd a v roce 2017 zajišťovalo licence pro 191 institucí. Pro rozdělení spoluúčasti využívají banding scheme - podle typu institucí a velikosti. Potýkají se s výkyvy devizových kurzů, legislativou, s přechodem od historických modelů, zdůrazňují vysvětlování a komunikaci. V Chorvatsku funguje konsorcium akademických knihoven již od r. 2011, od roku 2016 k zajištění přístupu k EIZ využívají ESF fondy. Evropských fondů využívá k zakoupení přístupu k e-zdrojům také konsorcium v Litvě. LMBA (Lithuanian Research Library Consortia) funguje již 16 let, má 54 členů (univerzity, výzkumné organizace), pro všechny členy konsorcia je zajištěn přístup do databází Ebsco,

Emerald Management Collection a k časopisům Taylor&Francis. Přístup do dalších cca 80 e-zdrojů je vyjednáván na základě konkrétních požadavků institucí.

Přínosná byla diskuse všech zúčastněných k jednotlivým tématům, výměna zkušeností a získání podnětů ke zkvalitnění a rozvoji informačních služeb.

Na závěr konference byla představena místa, kde proběhnou následující setkání ICOLC: US-ICOLC Detroit, 15. -18. 4. 2018, E-ICOLC Londýn, 14. -17. 10. 2018.

Děkuji AKVŠ za podporu a možnost zúčastnit se evropského setkání ICOLC v Praze.

Zpracovala: Barbora Katolická

Dne: 1. 11. 2017